

Meslek ve meşreplerin hakka istinadı

islâ

m'a hizmet dâvâ eden meslek ve meşrepleri ta'rîf ederken ikiye ayırabiliriz.

Bediüzzaman Hazretleri de meslekleri 'müsbet ve menfî' olarak ikiye ayırmıştır. "Meslekler, mezhepler ne kadar batıl da olsalar, içinde ukde-i hayatiyesi hükmünde bir hak, bir hakikat bulunur. Eğer âsârına [eserlerine] ve neticelerine hükmeden hak ve hakikat ise ve menfî cihetleri müsbet cihetlerine mağlûp ise, o meslek haktır. Eğer içindeki hak ve hakikat, neticelere hükmedemiyor ve menfî ciheti müsbet cihetine galebe ediyorsa, o meslek batıldır."1 tesbitini yapmıştır. "Halbuki eşyada kusursuz ve her ciheti hayırlı şeyler, meşrepler, meslekler az bulunur."2 Bu ta'rif ve tesbitlere göre meslek ve meşrepleri tahlil edebiliriz.

Demek ki bir meslek veya meşrebin batıl olabilmesi veya o meslek ve meşrebe batıl diyebilmemiz için, o meslek ve meşrebin eserlerine ve neticelerine hak ve hakikat hükmedemiyor olmalıdır. Çünkü bir hakka istinad ederek gelen o meslek ve meşrebe insanda hükmeden bir kısım hissiyat-ı süfliye hükmederek, o meslek ve meşrebin neticelerine menfî

esaslar hükmetmektedir.

Esasında her meslek ve meşrebin her biri, bir hakka istinad ederek gelmiş ve vücut bulmuştur. Bu cihetle o meslek ve meşrep sahipleri kendilerini haklı zannederek açmış oldukları çığırda “nusûs-i şeriata ve sarih-i ayata ve zevahir-i ehadise istinad ederek” hak dâvâ etmişler. Ancak insanda arız olan hodgâmlık ve enâniyet, nifak ve şikak, kin ve adâvet, tarafgirlik, inat ve haset gibi haller ve sebepler o mesleğin âsârına ve neticelerine hükmetmiştir. Böylece o meslek veya meşrep ehl-i bid’a olup dalâlet hesabına çalışmış olur. Bazı mesleklerde tarihî yaşanmış hadiseler müntesiplerinde derinden derine yaralar, küsmekler, adavet, garaz ve kin gibi bir içbirar (gücenme, kırılma, darılma), seciyelerine girmiştir. Meslekleri bir hak ve hakîkate istinad ettiği halde, o mesleğin neticesine menfî hissiyatlar hükmettiği için bu meslekler de batıl bir meslek sınıfına dâhil olmuştur. Bu kısım meslek sahipleri kendilerini haklı zannederek o meslekte devam ede gelmiştir. “Hâlbuki, bir dirhem hakları varsa, bazen on dirhem ilâve ediyorlar.”³ O bir dirhem hakları ise mesleklerine istinad ettikleri âyet ve hadislerdir. Ancak o istinad ettikleri âyet ve hadislerdeki hak ve hakîkat mesleklerinin âsârına ve neticesine hükmedememiş, onlardaki menfî hissiyata mağlup olmuş durumdadır. Bediüzzaman Hazretlerinin şu ölçüsü de mühimdir: “Her batıl bir mesleğin her bir ciheti batıl olmak lâzım olmadığı gibi, her bir hak mesleğin dahi her bir ciheti hak olmak lâzım değildir.”⁴ Demek ki bazen hak, vesilelerle; bazen de bizzat galip gelebilir. Öyleyse batıl mesleklerde de bir dane-i hak olan hakîkat bulunabileceği gibi; hak bir meslekte de batıl vesileler bulunabilir.

Bu sebeple ki Bediüzzaman Hazretleri “Bir müslim, her bir sıfatı Müslüman olmak lâzım gelmediği gibi, bir kâfirin herbir sıfatı kâfir olmak ve küfründen neş’et etmek lâzım değildir.”⁵ der. Ayrıca “Her Müslimin her vasfı Müslim olmak vâcip iken, haricen her dem vaki, sabit değildir. Öyle de, her kâfirin her vasfı kâfir olmak, küfründen neş’et etmek yine lâzım değildir. Her fâsığın her vasfı fâsık olmak, fıskından neş’et etmek, öyle de, her dem sabit değildir.”⁶ Öyle ise, her bir Müslümanın her bir sıfatı Müslüman olması lâzım olmadığı gibi, her bir kâfirin dahi bütün sıfat ve sanatları kâfir olmak lâzım gelmez.⁷ Bu noktalardan da anlaşıldığı üzere “Mesalikte (mesleklerde) ve meşreplerde ittihad mümkün olmadığı gibi, caiz de değildir.”⁸ Çünkü umûr-i uhrevîyede haset ve müzâhemet (zahmet verme) ve münâkaşa olmaz. Münâkaşaya, rekabete kalkışsa, ibâdetle riyâ ve nifak etmiş gibidir.”⁹ Hem “umûr-i diniye ve uhrevîyede rekabet, gıpta, haset ve kıskançlık olmamalı. Ve hakîkat nokta-i nazarında olamaz.”¹⁰

Netice-i kelâm: Meslek ve meşreplerin her biri muhakkak bir hak ve hakîkate istinad ederek hareket eder. O meslek ve meşrebin hakka istinad noktalarına hükmeden hakperestlik, hakîkatbînlik, insaf, hakkın hatırı için nefsin hatırını kırmak, hasmının elinde hakkı görse, yine rıza ile kabul edip taraftar çıkarak memnun olmak gibi müsbet hasletler, o meslek ve meşrebin âsârına ve neticelerine hükmetmiş ise, o meslek ve meşrep hak bir meslek sıfatını kazanmış olur. Eğer bir hakka istinad ederek gelen meslek ve meşrebe hodgâmlık ve enâniyet, nifak ve şikak, kin ve adâvet, tarafgirlik ve taassub, inat ve haset gibi haller ve sebepler o mesleğin âsârına ve neticelerine hükmetmiş ise o meslek batıl bir hüküm almış olur.

Dipnotlar:

- 1- Mektubat, 2013, s. 619.
- 2- Mektubat, 2013, s. 753.
- 3- Mektubat, 2013, s. 617.
- 4- Mektubat, 2013, s. 620.
- 5- Eski Said Dönemi Eserleri (Rumuz), 2013, s. 513.
- 6- Sözler (Lemeat), 2013, s. 1181.
- 7- Eski Said Dönemi Eserleri (Sünûhat), 2013, s. 247.
- 8- Eski Said Dönemi Eserleri (Hutbe-i Şamiye), 2013, s. 75.
- 9- Eski Said Dönemi Eserleri (Hutbe-i Şamiye), 2013, s. 74
- 10- Lem’alar, 2013, s. 384